

Opvoeden en opgroeien in armoede

Arne Van Schoors

KENNISMAKING

- Stel jezelf voor
- Vertel iets over je werkplaats en je functie
- Wat verwacht je van deze vorming?

**Poverty isn't a
lack of character,
it's a lack of
cash.**

“Why do the poor make so many poor decisions?”

~Rutger Bregman~

Ouderschap en kansarmoede,
een clash van twee crisisstructuren

Een kleine geschiedenisles...

ouderschap

Visie op ouderschap door de jaren heen

- Voor de 19de eeuw was er vooral godsdienstig geïnspireerd advies
- Vanaf de 19de eeuw kwam er een focus op hygiëne en gezonde levensstijl, het waren daarnaast vooral onderwijzers die een rol speelden op het vlak van opvoedingsadvies.
- Vanaf 1900 stelde Geisweit Van der Netten dat moeders moesten leren om kinderen op te voeden en dat liefde niet genoeg was.
- Pas in 1957 stelde Lemasters dat ouders niet voorbereid zijn op het ouderschap, het was er plots, je kan er niet uitstappen.
- → OVERGANG NAAR OUDERSCHAP WORDT ERVAREN ALS DE GROOTSTE CRISIS IN EEN MENSENLEVEN.

OUDERSCHAP

- Na Wereldoorlog II werd er door deskundigen gesteld dat ouders zonder voorbereiding of informatie geen goede opvoeders kunnen zijn: ze hebben training nodig.
- Ondertussen worden ouders met meer begrip en compassie benaderd, maar anderzijds is er een overdaad aan infobronnen via toegankelijke literatuur, internet en sociale media.

RISICO: Ouders krijgen vaker het gevoel dat ze het niet goed doen of verantwoordelijk zijn als iets fout loopt en dit in tijden waar mensen verder van elkaar leven en de buurt en familie er vaak niet zijn om mee te ‘corrigeren’ of helpen.

KANSARMOEDE

WAT IS ARMOEDE: DE CIJFERS

- Meer dan 700 000 Vlamingen hebben een inkomen onder de armoederisicodrempel (+11 procent)
- Eenoudergezinnen onder armoedegrens is 41,3%
- Aantal mensen die beroep doen op voedselbedeling is meer dan verdubbeld sinds 1994.
 - 1994: 59 461
 - 2016: 143 287
 - 2020: 195 000
- Kinderarmoede:
 - Vlaamse kinderen: 10%
 - Niet EU-gezinnen: 50%

**Volstaat een inkomen
alleen om een leven in
armoede tegen te gaan?**

Een kleine oefening

- Bestudeer de gekregen case en probeer het gezinsbudget te spenderen en op zoek te gaan naar mogelijke hulpbronnen.
- Jullie krijgen vijf minuten om hierover na te denken

Opdracht groep 1

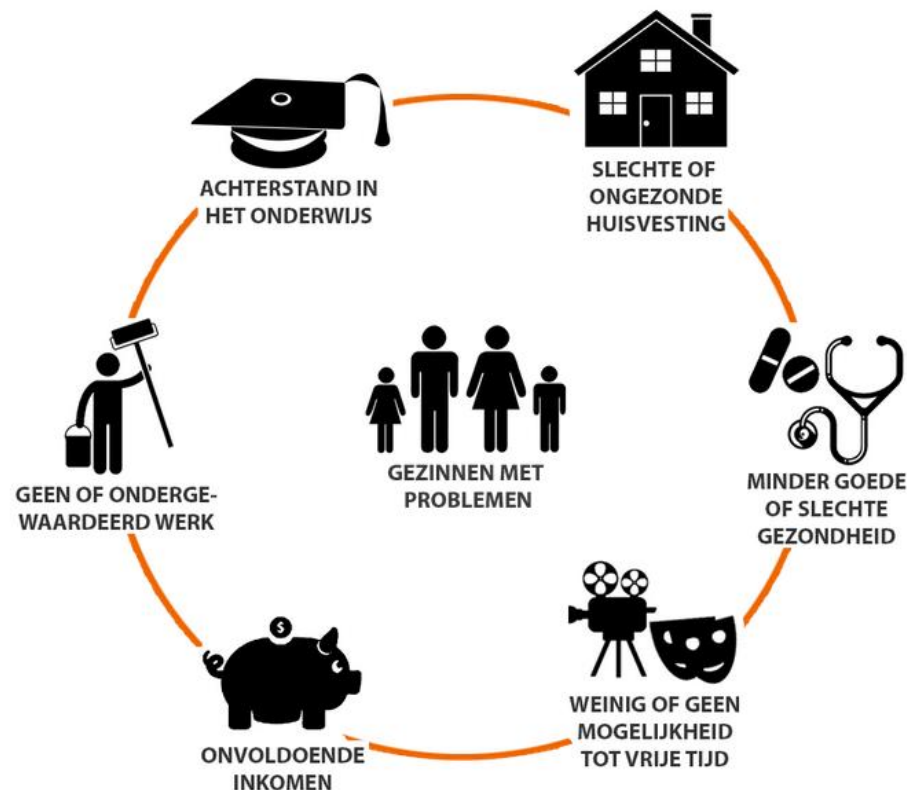
Amanda is een alleenstaande moeder met twee kinderen. De kinderen zijn 1 jaar en 4 jaar. Amanda is werkloos en heeft geen rechten opgebouwd als werkloze, daarom krijgt ze van het OCMW een leefloon, dit leefloon bedraagt ongeveer 1700€ per maand. Daarnaast krijgt ze kinderbijslag ter waarde van 360€.

Probeer nu voor Amanda haar gezinsbudget te spenderen voor een maand, wetende dat haar huur 1000€ is, ze ook kosten maakt voor gas, elektriciteit, water, telefonie/internet en voeding.

Welke andere hulpbronnen zou ze kunnen aanspreken als ze niet of amper rond komt met haar budget?

WAT IS ARMOEDE: IN THEORIE

- Armoede is niet alleen een financiële zaak, maar er is ook sprake van structurele uitsluiting op verschillende domeinen zowel individueel als collectief.
- BUITENKANT VAN ARMOEDE

BUITENKANT VAN ARMOEDE

Kansarmoederegistratie binnen Kind & Gezin

1. Beschikbaar maandinkomen

Het gezin beschikt over een onregelmatig maandinkomen, het beschikbaar inkomen (min schulden) ligt lager dan bedrag leefloon, leeft van een werkloosheidsuitkering en/of leefloon. Het bedrag van het leefloon voor gezin met kinderen bedraagt +/- € 1700 (al dan niet alleenstaande ouder). We maken geen onderscheid naar het aantal kinderen ten laste en houden geen rekening met de kinderbijslag.

2. Opleiding ouders

Als de alleenstaande ouder of minstens een van beide ouders geen diploma hoger secundair heeft of het niet met zekerheid weet, enkel buitengewoon onderwijs volgde, (functioneel)analfabeet is.

BUITENKANT VAN ARMOEDE

Kansarmoederegistratie binnen Kind & Gezin

3. Arbeidssituatie ouders

Wanneer de ouders zich in een preciaire tewerkstelling bevinden (interim, zwart werk,...), werkloosheid van beide ouders of van de alleenstaande ouder en/of werkzaam zijn in een beschutte werkplaats.

4. Laag stimulatieniveau

Een inschatting van het stimulatieniveau in het gezin gebeurt op basis van observatie en bespreking met de ouders. Ook het gegeven of kinderen op regelmatige basis deelnemen aan het kleuteronderwijs en/of er moeilijkheden zijn in de verzorging van de kinderen wordt meegenomen in de bespreking.

BUITENKANT VAN ARMOEDE

Kansarmoederegistratie binnen Kind & Gezin

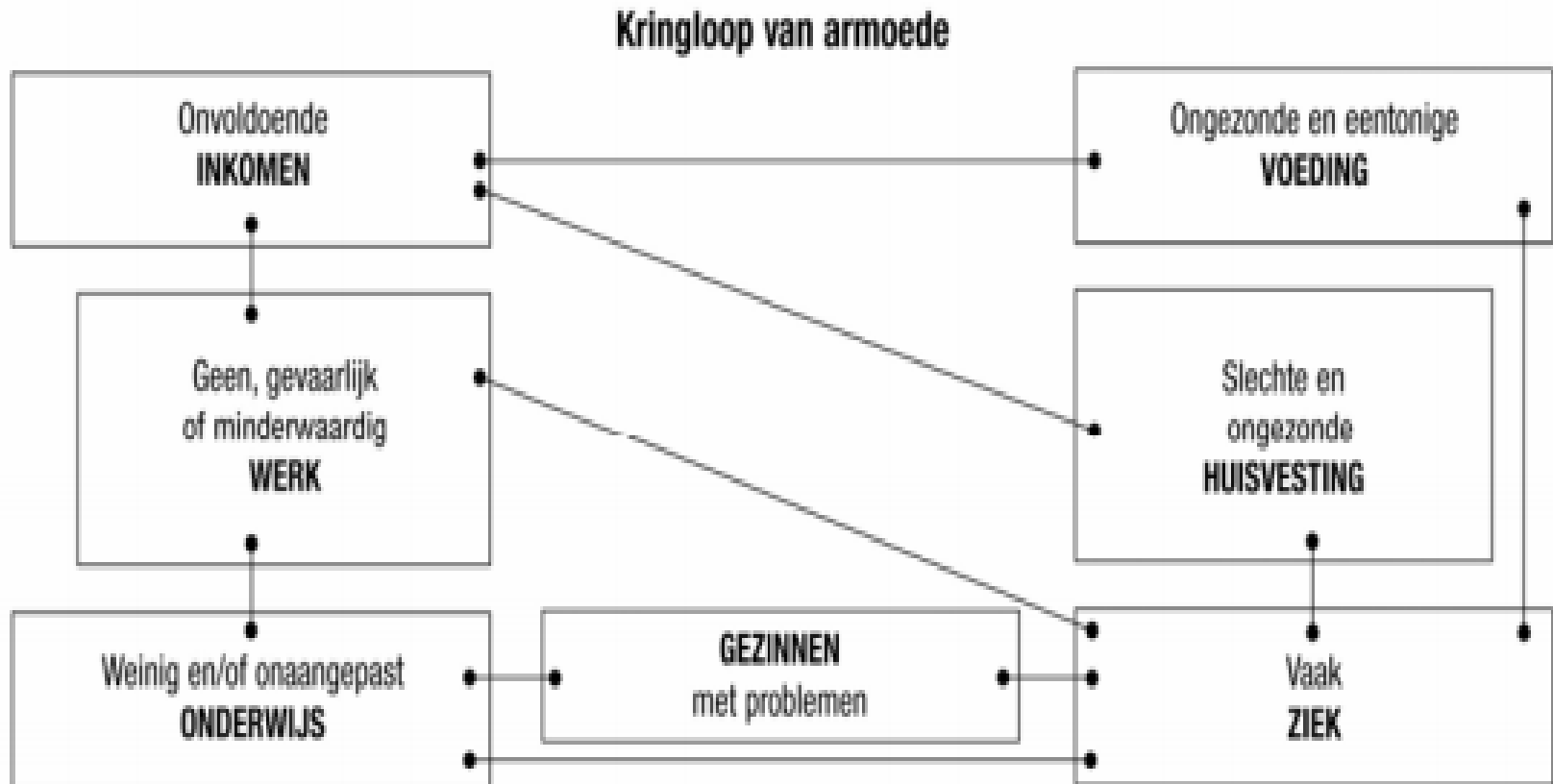
5. Huisvesting

Het gezin leeft in een verkrotte, ongezonde en/of onveilige woning; de woning is te klein en/of beschikt over onvoldoende nutsvoorzieningen thuis en in de omgeving. Het gezin is dakloos (geen woning) of thuisloos (verblijf in Centrum voor Integrale Gezinszorg, Opvangcentrum voor Asielzoekers; kraakpand,....)

6. Gezondheid

Een van de gezinsleden (ouder, kind, ander inwonend gezinslid) heeft een zwakke gezondheid, een gebrek aan kennis en deelname aan de gezondheidszorg, chronische ziektes en/of handicaps in het gezin, ervaren drempels in de toegang tot de gezondheidszorg.

→ ARMOEDEKLWEN: grote verwevenheid van de verschillende domeinen waarop mensen uitgesloten raken.

INNERLIJKE MECHANISMEN DIE ARMOEDE IN STAND HOUDEN

Bron: Bind-kracht in armoede

Personen die in armoede leven zijn meervoudig gekwetst, langdurig, veelvuldig en hebben een verbintenisproblematiek met zichzelf, met anderen, met de maatschappij en de toekomst

De gemeenschappelijke kenmerken van armoede kunnen we opsplitsen in vier categorieën:

- multiproblematiek
- wantrouwen
- communicatieproblemen
- machteloosheid

Deze kunnen we alle vier ook onder de noemer verbintenisproblematiek zetten

INNERLIJKE MECHANISMEN DIE ARMOEDE IN STAND HOUDEN

Bron: Bind-kracht in armoede

- Personen in armoede voelen zich vaak tekortgedaan, deze tekorten worden doorgegeven van generatie op generatie.
- Deze tekorten worden vaak aangerekend aan anderen, zoals ouders, tegenslagen, maatschappij,...
- De boosheid jegens de maatschappij, zorgt ervoor dat mensen in armoede geen normale relatie met de maatschappij kunnen aangaan. Er is vaak geen band met de maatschappij
- Mensen in armoede voelen zich vaak buitenstaander in de maatschappij en dat zorgt ervoor dat de maatschappij geen remmende of sturende functie op hun leven heeft.
- Dit leidt tot apathie en de wereld indelend volgens een wij- en zij-kader waarbij zelfs de hulpverleners in de zij-categorie terechtkomen.

BINNENKANT VAN ARMOEDE = het psychologisch welzijn

- Gevoel van geen controle op het eigen leven
- Wantrouwen tegenover andere mensen & diensten (want vaak negatieve ervaringen)
- Uitsluiting
- Schaamte
- Klein sociaal netwerk
- Schuldgevoel
- Laag zelfbeeld
- Last van een verleden dat je meesleept
- Eindeloos piekeren

Wat is armoede .. MAAR!

- veerkracht
 - Humor
 - Solidariteit
 - Creativiteit
 - Courage
 - Genieten van de kleine dingen in het leven
- groot aantal dingen gemeenschappelijk met mensen in armoede:
 - Willen het beste voor hun gezin/kinderen
 - Belang aan inkomen, gezondheid en leefomgeving (aangename omgeving)

Blik op jezelf

- Aan de slag met vooroordelen:
 - Welke vooroordelen over mensen in armoede ken je?
 - Wees een **OEN** en laat je **OMA** thuis:
 - OEN: Open, Eerlijk en Nieuwsgierig
 - OMA: Oordeel, Mening, Aannname
 - Waarom? Opletten voor een selffulfilling prophecy (zichzelf waarmakende voorspelling)
HOE?
 - Bewust worden van je vooroordelen
 - Probeer deze regelmatig bij te stellen op basis van nieuwe informatie
 - Praat hierover met je collega's deze kunnen je helpen

OEFENING

OEFENING:

Groepjes van twee: een persoon vertelt over een klein probleem die zij of hij zelf ervaart of heeft ervaren. De andere persoon is de begeleider. Het gesprek mag/zal vijf minuten duren, nadien worden de rollen omgedraaid.

De begeleider probeert om geen advies te geven, maar open vragen te stellen

BESPREKING OEFENING

- Hoe heeft de verteller het gesprek ervaren?
 - Welk effect had de stijl van de begeleider op jou?
 - Werden er stiltes toegelaten?
 - Heb je het gevoel dat je verhaal goed beluisterd werd?
 - Voelde de context veilig aan?
- Hoe heeft de begeleider het gesprek ervaren?
 - Was het moeilijk om geen advies te geven?
 - Hield je oogcontact?
 - Hield de verteller oogcontact?
 - Vond je het moeilijk om open vragen te stellen?

ACTIEF LUISTEREN

- **LSD** is niet alleen een drug, maar ook een hulpmiddel om tijdens je onthaal alle nodige informatie te verkrijgen en de cliënt goed te beluisteren:
 - Luisteren
 - Samenvatten
 - Doorvragen
 - Via open vragen zoals: “wanneer gebeurde dit”, “wat kan jou helpen”, “waaraan merk je dat het beter gaat”
- **Waarom?** Op deze manier voelen ouders zich gehoord, kan er een vertrouwensband worden opgesteld en kan je samen aan de slag.

ACTIEF LUISTEREN

- HOE?
 - Neem een actieve luisterhouding aan
 - Start het gesprek “ is er iets?” “kan ik je ergens mee helpen”?
 - Vat kort samen en herhaal om te begrijpen wat de persoon gezegd heeft.
 - ONTHOU: de cliënt kiest zelf het doel, de richting, de weg.
→ Leading from behind: de cliënt weet waar hij naartoe wil

HOE KUNNEN WE VERANDERING TEWEEGBRENGEN ALS HULPVERLENER?

- Verandering ontstaat vaak organisch en dus niet-gedwongen
- Wees zelf een voorbeeld in je handelen → modelling
- Erken het belang van de balans tussen draaglast en draagkracht
- Bestraf niet (te snel), mensen in armoede worden al vaak genoeg geconfronteerd met hun beperkingen
- Verandering in gedrag gebeurt zelden in een relatie van wantrouwen
- Communiceer open, durf zeggen wat je voelt en denkt → Gebruik ik-boodschappen
- Er zijn evenveel waarheden als personen
- Wanneer je vastloopt met een cliënt, probeer een oplossing out-of-the-box te vinden. Je collega's kunnen je misschien helpen.

EIGEN GRENZEN

- RONDJE
 - Wanneer ben je in je carrière op je eigen grenzen gebotst? Zou je nu hetzelfde doen? Wat doe je nu anders na dat voorval? Vorm groepjes van twee.
 - Hoe dicht kan een cliënt komen?
 - Vertel je af en toe iets uit je privéleven?
 - Toon je foto's van je eigen gezin?
 - Doe je af en toe iets voor een cliënt of ouder dat niet in je takenpakket zit?

Belangrijke randvoorwaarden

- Evenwicht tussen draagkracht en draaglast!
 - Ken jezelf: herken je eigen grenzen, je eigen motivatie, je welbevinden en je vaardigheden
 - Waardeer jezelf: weet waarin je vaardig bent en durf dit benoemen
 - Durf fouten toe te geven, het maakt je menselijk
 - Verwen jezelf: uit wat haal jij plezier? Maak er tijd voor!
- Geef door wat je niet aan kan!
- Creëer voldoende tijd
- Overleg met je collega's

“Because you believed I was capable of behaving decently, I did.”

~

Paulo Coelho

Raas Van Gaverestraat 67a

9000 Gent

Tel. +32 (9) 232 47 36

Fax +32 (9) 232 47 50

www.vcok.be